

Jamol Kamol She'riyatining Mavzular Ko'lami

Olim Usmonov

*Alisher Navoiy nomidagi Toshkent Davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti o'qituvchisi,
filologiya fanlari nomzodi, dotsent*

Sattorova Sitorabonu Muso qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent Davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti magstranti

Annotatsiya: *Adabiyotning ijtimoiy hayotda tutgan o'rni beqiyos. Har qanday millat ma'daniyating, ma'naviyatining, ma'rifatining tutib turuvchi asosiy ustuni shu yurtning, shu millatning adabiyot sohasidagi shaxslari, yozuvchi, shoir, olimlaridir. Mazkur maqolada ana shunday shoirlarimizdan biri Jamol Kamol she'riyatining mavzular ko'lami bayon etilgan.*

Kalit so'zlar: *Yuksak, ma'naviyat, adabiyot, xalq, e'tirof, o'zbek she'riyati, siymolar, ulug', she'riy to'plam, milliy shuur.*

Adabiyotning jamiyat hayotida tutgan o'rni nihoyatda ulug'. Barcha fanlar inson taniga xizmat qilsa, adabiyot joniga, ruhiga xizmat qiladi. Shu ma'noda, adabiyot – ma'naviyat fani, bobolarimiz iborasi bilan aytganda, ilmi adab. Adabiyot ana shunday ezgu vazifaga xizmat qiladi. Adabiyot deb atalmish ana shunday muhtasham bo'stonda ulug' yozuvchilar, shoirlar bor, ulug'vor yozilmalar bor. Biz hozir shu kabi benazir shoirlarimizdan biri bo'lgan O'zbekiston xalq shoiri Jamol Kamol haqida, uning ijodi haqida hamda she'riyatining mavzular ko'lami haqida to'xtalib o'tamiz.

Jamol Kamol 1938 yil 26 aprelda Buxoro viloyati, Shofirkon tumanidagi Chikaron qishlog'ida tavallud topgan. O'tgan asrning oltmishinchi yillarida adabiyotga kirib kelgan ijodkorlarni Erkin Vohidov avlodi deyish mumkin. Bu avlod adabiyotimizni bir necha masofa olg'a surdi, she'riyatimiz bayrog'ini yanada baland ko'tardi. Ustoz shoir Jamol Kamol ham shu avlodga mansub. Dastlabki she'riy to'plami — “Olam kirar yuragimga” (1968). Undan tashqari “Cho'qqilarga yog'ildi yog'du” (1971), “Tosh tug'yon” (1973), “Hasan va oy” (1974), “Quyosh chashmasi” (1975), “Dostonlar” (1978), “Tafakkur” (1979), “Qadah” (1980), “Suvaydo” (1983), “Umidli dunyo” (1988) kabi she'riy asarlar muallifi. Jaloliddin Rumiyning “Masnaviy”si, Ibn Sino, V. Shekspir, Bualo, A.S.Pushkin kabi jahon adabiyoti siymolarining asarlarini o'zbek tiliga tarjima qilgan. Ijodiy faoliyati davomida bir necha yil Buxoro institutida chet ellar adabiyotidan dars bergan. O'zbekiston Fanlar akademiyasi Til va adabiyot institutida ishlagan. Akademik Izzat Sulton rahbarligida ikki jildlik “Adabiyot nazariyasi”, ikki jildlik “O'zbek adabiy tanqidi tarixi” kitoblarini yozishda qatnashgan. “Lirik she'riyat”, “Tarixiy drama” degan ilmiy risolalari nashr etilgan.

Jamol Kamol she'riyatining mavzular ko'lamiga to'xtaladigan bo'lsak, bir maqolasida “Bolalikdan Bobur ruboiylarini yod olganman, keyin Navoiy g'azallarini...” deb yozadi. Ayni shu sababdan bo'lsa kerak, shoir o'zining ilk she'rlaridayoq “siyosiy lirika”dan yiroqligini, azaliy, bobomeros turkcha va o'zbek she'riy aqidalarni e'tirof etgan, faqat o'ziga xos ohangu rang topa olgan milliy shuurli ijodkor ekanini namoyish eta bildi. Shoir she'riyati, eng avvalo, ruhiy qashshoqlikka qarshi bo'lgan she'riyatdir. Uzoq yillar adabiyotda hukmron bo'lgan

ruhoniyatsizlikka g'ayri, bir necha o'n yilliklar davom etgan she'ru nasrning insoniylikdan yiroq va hissiz shiorbozlikka mahkum etilganini rad etgan, havosiz muhitda havoni sog'ingan, yuraklarni havo bilan to'yintirmoq istagan she'riyatdir. Shoirning har bir she'ri harakatsiz jamiyatga ruh bermoqni istagan tafakkurdan, yuksak maqomli ilhomdan tug'ilgan. Jamol Kamol ijodiyotining butun sarmoyasi Haqiqat va Hurriyat dardidir. Uning dil dardlariga qarshi borganini, eng ulug' armonlariga xiyonat qilganini ko'rmaymiz. Shuning uchun shoir she'riyatida ko'pchilik qalamkashlarga xos ikki qiyofalilik ofati ko'zga tashlanmaydi. Ma'lumki, ijodkorning ulug'ligi yosh bilan emas, adabiyot ummonida chekkan zahmati, mehnat-mashaqqati bilan baholanadi va bu bahoni unga xalq – muxlislar beradi. O'zbekiston xalq shoiri Jamol Kamol iste'dodi, qat'iyati, she'riyatga bo'lgan sadoqati va pok shaxsiyati tufayli o'quvchilarning baland e'tirofiga sazovor bo'lganligini ko'rish mumkin. Jamol Kamol bizni Mashriq Mag'ribning ikki yuksak ustuni: Mavlono Jaloliddin Rumi va Vilyam Shekspir dunyosi bilan tanishtirdi. Mustaqillik yillarida ham Jamol Kamol ijodi juda sermahsul bo'ldi: "Asr bilan vidolashuv" (Saylanma, 2007), "Yana ko'nglimda uch oy" (2010), "Safar daftari" (2012) singari bir qator asarlari yuzaga keldi. Jaloliddin Rumiyning "Masnaviy ma'naviy" (2002-2004), Hazrati Alining "Devon"i (2006), Farididdin Attorning "Mantiqut tayr" (2006) hamda "Ilohiynoma", "Asrornoma", "Pandnoma va bulbulnoma", "Hikmatlar" (2007-2012), Abdurahmon Jomiyning "Gulshaningda so'lmasin gul" (2008), Vilyam Shekspirning "Sonetlar" (2009), Alisher Navoiyning "Foniy gulshani" (2011) kabi jahon mumtoz adabiyotidan jami yigirma yettita asarni ona tilimizga o'girdi. Bundan tashqari, R.Fishning "Jaloliddin Rumi'y't, S.Ulug'zodaning "Firdavsiy" kabi romanlari tarjimasi ham Jamol Kamol qalamiga mansubdir. U publitsist sifatida "Makkayi Mukarrama, Madinayi Munavvara" (1992) asarini yaratib, islomiy ma'rifat va ma'naviyatning rivojiga hissa qo'shdi.

Jamol Kamol adabiyotimizdagi munosib xizmatlari uchun 1992 yilda "O'zbekiston xalq shoiri" unvoniga sazovor bo'ldi. Jamol Kamolning so'nggi yillardagi jamiyatimizda kechgan va kechayotgan jarayonlarga bag'ishlangan publitsistikasi haqida gapirmaslikning iloji yo'q. Hushyor kuzatuv, teran tahlil, mamlakat hayotiga faol doxillik bor bu asarlarda. Hayotda har kim har xil umr kechiradi. Xalqi uchun ulkan ma'naviy meros qoldirgan jonkuyar qahramonlarni esa xalqi hech qachon unutmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirzayev S. XX asr o'zbek adabiyoti. T-2004
2. Boboyev T. Adabiyotshunoslik asoslari. T-2002
3. Sodiq S. Yangi o'zbek adabiyoti. Ma'ruzalar matni, T-1999
4. <https://kh-davron.uz/kutubxona/uzbek/jamol-kamol-xurshid-davron-koksi-kuyik-shoir.html>
5. Umarov H. Adabiyot nazariyasi. T-2004
6. O'zbek milliy ensiklopediyasi. T-2000, 5-tom.